

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Volum publicat cu sprijinul Avincis Vinuri S.R.L.
și STOICA & Asociații

coordonator Fritz Allhoff

o mare de
VIN
și un strop de
FILOZOFIE

prefață de
VALERIU STOICA

cuvânt înainte de
PAUL DRAPER

traducere din limba engleză de
TEODORA NICOLAU

revizie și adaptare de specialitate de
CĂTĂLIN PĂDURARU

vase jia 96, 97, 99
 Vaudesir 360
 Veblen, Thorstein 407
 Veedercrest Vineyards 374
 Vickers, domnul și doamna 91, 92,
 93, 94, 95
 Villaine, Aubert de 381, 384, 389
 vin de Burgundia 28, 223, 257, 283,
 284, 287, 288, 289, 337, 355, 357,
 359, 360, 361, 368, 369, 370, 374,
 415
 vin de masă 92
 vin din dinastia Shang 82, 95
 vin din Insulele Canare 324
 Vineyard Chalone 374, 385
 Vineyard Childress 77, 78
 vinificator/winemaker 7, 25, 29, 60,
 61, 77, 160, 201, 202, 282, 292,
 309, 313, 315, 316, 350, 353, 361,
 364, 362, 369, 416, 461, 463
 vinuri din Lumea Nouă 29, 76, 221,
 350, 351, 390
 vinuri din Lumea Veche 29, 352, 390
 vinuri regionale 391
 vinuri-trofeu 220
 Virginia 10, 61, 75, 78, 442
 Volnay 366
 Volnay Caillerets 360
 Voltaire 327
 Vrinat, Jean-Claude 381, 384, 389
 wabi-sabi 104, 105, 107
 Weinberg, Justin 29, 404, 463
 Winiarski, Warren 29, 390, 463
 Xenocrate 49
 Xenofon 43, 46, 57
 yin și yang 113, 114, 115
 Yu, Fujiwara 82, 101, 102
 Zile cu vin și trandafiri (film) 131
 Zinfandel 207, 209, 210, 412, 413
 Ziua Recunoștinței 69, 70, 82

CUPRINS

A bea vin și a filozofa, de Valeriu Stoica	I
Cuvânt înainte, de Paul Draper	7
Mulțumiri	10
FRITZ ALLHOFF	
Cultivarea viței-de-vie.....	15
I ARTA ȘI CULTURA VINULUI	33
HAROLD TARRANT	
1. Vinul în Grecia antică. Câteva reflecții platonice.....	35
JONATHON ALSOP	
2. Nici în car, nici în căruță. Vinul și caracterul american.....	59
KIRSTEN DITTERICH-SHILAKES	
3. Muza din paharul cu picior. Artă, vin și filozofie	81
FREDERICK ADOLF PAOLA	
4. In Vino Sanitas	109

II. A DEGUSTA ȘI A DISCUTA DESPRE VIN 133

JOHN DILWORTH

5. Mmmm... nu aha! Experiența imaginativă
versus experiența analitică a vinurilor 135

KENT BACH

6. Să discutăm despre vin? 157

KEITH LEHRER ȘI ADRIENNE LEHRER

7. Discurs despre vin sau comunicare critică?
De ce discută oamenii despre vin 182

III. VINUL ȘI CRITICII SĂI 199

JOHN W. BENDER

8. Ce ne spun criticii de vin 201

JAMIE GOODE

9. Experimentarea vinului: de ce criticii o dau în bară (uneori) 218

IV. FRUMUSEȚEA VINULUI 247

DOUGLAS BURNHAM ȘI OLE MARTIN SKILLEÅS

10. Nu vei bea niciodată singur:
degustarea vinului și practica estetică 249

GEORGE GALE

11. Cui îi pasă dacă îți place, acesta este oricum un vin bun 273

STEVE CHARTERS

12. Consumatorul de vin are cuvântul. Arta de a bea 294

V. VINUL ȘI METAFIZICA 321

KEVIN W. SWEENEY

13. Există cafea sau mure în vinul meu? 323

RANDALL GRAHM

14. Sufletul vinului. Explorarea sensului 346

MATT KRAMER

15. Noțiunea de *terroir* 355

VI. POLITICA ȘI ECONOMIA VINULUI 371

ORLEY ASHENFELTER, RICHARD E. QUANDT

ȘI GEORGE M. TABER

16. Epifania degustării vinului. O analiză a degustării
vinurilor din California versus a celor din Franța, 1976 373

WARREN WINIARSKI

17. Lumea Veche și Lumile Noi sunt separate? 390

JUSTIN WEINBERG

18. Gustă și vezi cât este de scump:
O problemă a vinului și a raționalității 404

DREW MASSEY

19. Transportul de-a lungul granițelor statale.
Vinul și legea 433

Note despre autori 455

Indice 465

VINUL ÎN GRECIA ANTICĂ

Câteva reflecții platonice

HAROLD TARRANT

DESFĂTĂRI ȘI PRIMEJDII

Odiseea lui Homer ne relatează mijloacele prin care Odiseu l-a învins pe monstruosul ciclop, Polifem, care l-a ținut prizonier pe regele grec împreună cu oamenii săi în peștera unde sălășluia și își adăpostea turma. Polifem avea o poftă de mâncare de speriat și i-a devorat pe doi dintre oamenii lui Ulise la o singură masă. Prin urmare, prizonierii se puteau aștepta la un sfârșit fulgerător și neplăcut dacă istețimea vestită a lui Odiseu nu avea să născocască un mijloc de scăpare. Atunci, Odiseu a momit bestia monstruoasă cu un singur ochi cu vinul ales pe care-l adusese, până când Polifem a căzut pradă unei toropeli pricinuite de beție. Atunci „oaspeții” lui greci au putut să înfigă un par ascuțit uriaș, încălzit în foc, în singurul ochi al ciclopului, în timp ce

acesta dormea. Așadar, și-a pierdut vederea și, după noi șiretlicuri, și-a pierdut și prizonierii.

Opera lui Homer, la începutul literaturii europene, pare să presupună extrem de multe lucruri despre vin. Înainte de toate, acesta constituia o parte obișnuită a vieții, era produs dintr-o plantă obișnuită și, adesea, mai sigur de băut decât apa. Apoi, el participa la viața civilizată pe care au dezvoltat-o grecii și majoritatea celor ca ei, motiv pentru care ciclopul necivilizat este neștiutor atât în ceea ce privește efectele sale, cât și în ceea ce privește faptul că vinul ar trebui amestecat cu apă. Vinul varia după culoare și caracteristici, dar de obicei era în nuanțe închise, iar valoarea lui era stabilită atât de tăria, cât și de dulceața sa. Dulceața putea fi indicată de termenii *glykys* și *hêdys*, primul fiind tradus prin „dulce”, cu sensul de „dulce la gust”, iar al doilea, „dulce”, cu sensul de „încântător”. În acest din urmă caz, ne-am putea îndoi dacă ei se refereau cu adevărat la vinuri dulci la gust sau la natura lor plăcută. Cu toate acestea, descrieri precum *melieidês* (dulce ca mierea) pun în mod clar în legătură dulceața vinului cu îndulcitorul principal pe care grecii îl aveau la dispoziție.¹ Deși puțini dintre noi, în zilele noastre, ar bea cu

¹ În *Iliada* pot fi observate următoarele referințe la vinul care este „dulce ca mierea” (*melieidês*) – IV, 348: Odiseu și oamenii lui, înceți la luptă, sunt acuzați că se grăbesc, în schimb, la ospete și la vin „ca mierea de dulce”; VI, 258: vin dulce ca mierea pentru o lăbație și pentru a-i da puteri lui Hector; VIII, 506: vin dulce ca mierea pentru desfătarea oaspeților; X, 579: soldații se desfătă cu mâncare și cu vin ales, dulce ca mierea; XII, 320: din hrana regilor nu lipsesc oile grase și vinul dulce ca mierea; XVIII, 546: pe scutul lui Ahile, un plugar este înfățișat cum primește o cupă de vin dulce ca mierea. În alte locuri, adjectivul „mieros” (*meliphron*) este folosit cu referire la vin, ca în *Iliada*, VIII, 506; VIII, 546 și XXIV, 284. Ambele forme sunt folosite doar în *Odiseea*: „dulce ca mierea” la III, 46; IX, 208; XIV, 78 și XVI, 52, iar „mieros” la VII, 182; X, 356; XIII, 53 și XV, 148.

plăcere un vin de un roșu-închis, care să fie și dulce (poate cu excepția vinului de Porto), trebuie să ne amintim că termeni precum „dulce” sunt relativi, iar dacă am fi obișnuiți cu un vin ieftin, oțet, atunci am putea folosi termenul „dulce” într-un sens ceva mai liber și mai degrabă ca un compliment decât ca o critică. În orice caz, nu ar trebui să ne surprindă că grecii au interpretat anumite experiențe estetice oarecum diferit față de noi. Pentru a da un exemplu homeric referitor la desfătările unui vin mai dulce, am putea să trimitem la experiența lui Odiseu referitoare la ospitalitatea fenicienilor. Când i se aduce vin dulce ca mierea, poetul este destul de inspirat ca să menționeze mireasma dulce care se ridică din vasul de amestecat.¹ Dulceața i-a sporit, fără îndoială, caracterul seducător. Pentru majoritatea grecilor, pentru care hedonismul venea ca un lucru firesc², era greu să respingă orice era seducător, după cum ne arată povestea Elenei din Troia, detestată și adorată cam în aceeași măsură.

Cu toate că dulceața era importantă, nu putem uita cealaltă calitate asociată cu un vin bun: tăria. După cum a descoperit și ciclopul, aceasta putea transforma vinul într-o armă redutabilă. Prin urmare, este limpede că primejdiile vinului aflat în mâinile unor băutori lipsiți de experiență erau bine cunoscute. Dionysos, zeul asociat în mod tradițional cu vinul și, uneori, aproape identificat cu acesta (sau cu alte licori puternice în chip natural)³,

¹ *Odiseea*, IX, 210.

² După cum subliniază Platon, în *Republica*, 502b, și în *Legile*, 663b.

³ Vezi Euripide, *Bacantele*, versurile 278–283 (vin); 708–711 (lapte, miere lichidă).

este atât aducătorul desfătărilor liniștite, cât și un zeu cât se poate de primejdios peste care ar putea să dea oamenii, paradoxul fiind înfățișat într-un mod sublim în tulburătoarea tragedie a lui Euripide, *Bacantele*.¹ Așadar, vinul putea fi sursa unei sumedenii de experiențe, unele dintre ele în avantajul vădit al oamenilor, altele în defavoarea neîndoielnică a acestora. Faptul că era așa de răspândit nu micșora nicidecum nevoia de a fi folosit cu înțelepciune.

FOLOSIREA VINULUI

Când se confruntau cu vreo putere naturală de orice fel, grecii doreau să o înfrâneze, înlăturând din lumea lor, pe cât era cu putință, tot ce era imprevizibil și dincolo de controlul oamenilor. Asemenea lui Odiseu, orice bărbat grec la vârsta adultă, ce avea vin la îndemână, se confrunta cu provocarea de a-l face să lucreze pentru el în loc de a-l face să lucreze împotriva lui. Dacă e să ne luăm după comediile grecești, acest lucru presupunea, de obicei, să îl țină departe de acei membri ai casei lui, care l-ar fi putut folosi împotriva propriilor lui interese, inclusiv femeile și sclavii de care avea nevoie pentru a îndeplini sarcinile zilnice într-un mod eficient. Dar presupunea, de asemenea, conștiința efectelor sale pe termen lung, limitând

¹ Ibid., 677–774, 848–861 etc.

consumul de vin la cantitatea pe care o putea suporta constituția fizică a cuiva.¹

Ca în privința atâtor lucruri din jurul lor, grecii au observat că vinul avea o valoare pozitivă sau negativă, în funcție de modul și de împrejurările în care era folosit. În *Lysis*, când face distincția importantă dintre ceea ce este prețuit pentru el însuși și ceea ce este prețuit pentru ceea ce decurge din el, Platon alege exemplul unui tată care descoperă că fiul lui a băut cucută; tatăl acordă o valoare considerabilă vinului, în măsura în care crede că vinul este leacul pentru otrăvirea prin intermediul cucutei (219 e). În ultimă instanță, marele preț pe care îl pune pe vin este similar cu marele preț pe care îl pune pe cupa în care este servit vinul, deoarece ambele sunt prețuite la momentul respectiv doar pentru rolul avut în salvarea vieții fiului său. Acest lucru nu înseamnă că vinul, când este considerat separat de efectele sale, nu ar putea avea valoare estetică, ci doar că anumite circumstanțe îi conferă o valoare ce are preeminență asupra considerațiilor estetice. Dacă cineva are nevoie de vin ca antidot la otrăvă, nu se întreabă dacă este Sauternes sau Chablis. Așadar, având în vedere că vinul sau faptul de a bea vin, ca orice alt bun sau acțiune, nu era în sine unul dintre scopurile vieții², provocarea era de a-l folosi astfel încât să faciliteze mai degrabă decât să împiedice scopurile respective – iar filozoful putea vedea acest lucru într-un mod mai acut decât majoritatea celorlalți.

¹ În *Banchetul* lui Platon, participanții cad de acord (la început) să limiteze consumul de vin, deoarece mai resimțeau efectele secundare ale chefului din seara precedentă.

² Vezi Platon, *Lysis* 219b–220b; *Euthydemus* 278e–282d; *Gorgias* 467c–468c.

SCOPURILE, PLĂCUTE ȘI ÎN ALT FEL

Grecii cădeau adeseori de acord că fericirea (*eudaimonia*, tradusă și prin „stare de bine”) era scopul vieții. Mai controversat era modul în care acest scop urma să fie interpretat. Fericirea cuiva trebuia judecată printr-un anumit lucru, cum ar fi onoarea, averea, plăcerea sau ferirea de necazuri? Sau fericirea era alcătuită dintr-un amalgam de câteva lucruri, toate fiind necesare pentru cea mai bună viață și dezirabile în ele însele? Omul obișnuit avea adesea în minte un arhetip uman presupus al vieții fericite, cum ar fi regele Persiei sau vreun tiran grec – cineva a cărui avere și putere puteau fi invidiate, dar la care, de fapt, nu puteai niciodată să aspi. Fără îndoială că locul vinului într-o asemenea viață nu era de la sine înțeles, dar prezența sa nu însemna în mod necesar că, de fapt, și contribuia la fericire. Alții, conștienți de caracterul schimbător al soartei omenești și de unele piedici serioase în calea fericirii unor astfel de autocrați, erau interesați să introducă un set de paradigme foarte diferit, și astfel s-a întâmplat în cazul relatării lui Herodot despre alegerile lui Solon în ceea ce privește cele mai fericite persoane ale vremii sale.¹ Adeseori, ei doreau să evite să numească pe cineva fericit până când întreaga lui viață, de la început până la sfârșit, putea fi apreciată, punându-se un preț mare pe asigurarea urmașilor și pe realizarea unor fapte demne de stimă în ochii comunității. Locul vinului într-o astfel de viață nu era la fel de bine stabilit. Și, pentru a ilustra viața fericită, intelectualii greci aveau o probabilitate considerabil mai

¹ Istorii I, 30–33.

mare de a selecta această paradigmă alternativă a făptuitorului tăcut de isprăvi onorabile, binecuvântat cu urmași care să îi supraviețuiască – dacă nu una care părea și mai contraintuitivă pentru meșteșugar sau păstor.

O trăsătură notabilă a eticii grecești este aceea că nu era niciodată altruistă în mod inerent, dat fiind că se aștepta ca oamenii să vizeze propria fericire, iar fericirea prietenilor conta, în primul rând, în măsura în care erau o prelungire a propriei persoane. Desigur, oamenii aveau îndatoriri față de prieteni, pe care doreau să le îndeplinească – îndatoriri a căror neîndeplinire putea să facă pe cineva teribil de nefericit – dar sfatul de despărțire oferit de Socrate prietenului său Criton, în dialogul platonice, era acela că abilitatea lui de a le fi de ajutor celorlalți depinde esențial de abilitatea sa de a avea grijă de propria lui persoană (*Phaidon*, 115b–c). Alte personaje din dialogurile platonice aveau tendința să condamne individul care, prin neglijarea propriilor interese, era lipsit de putere în a-și ajuta prietenii. Prin urmare, principala întrebare ce trebuia avută în vedere în cazul vinului era: „Poate să mă facă *pe mine* mai fericit?”, deși o a doua întrebare ar putea totuși să sune astfel: „Vinul poate contribui la fericirea prietenilor mei?” Cei mai mulți dintre noi cred probabil că știm răspunsul la ambele întrebări, dar orice emul al lui Socrate va încerca în mod sigur să ne convingă că nu îl știm.

Un subiect major al eticii grecești era plăcerea și mai cu seamă dacă plăcerea trebuia sau nu să fie considerată drept scopul cel mai înalt. Și, dacă ar fi astfel, atunci ar trebui să ne întrebăm în mod firesc ce tip de plăcere constituia o țintă adecvată, căci puțini oameni erau pregătiți să afirme că plăcerile asociate cu cea mai neînsemnată dintre

acțiuni erau vreodată vrednice de a fi urmărite.¹ Ne-am putea aștepta ca locul vinului în viața ideală a hedonistului să aibă șanse mai mari de a fi asumat decât în cea a antihedonistului, din moment ce majoritatea vor considera că fie gustul vinului, fie starea de beție asociată este, într-un anume sens, o plăcere. De fapt, probabil că grecii au presupus cu mai multă ușurință decât noi că vinul este plăcut, din moment ce un cuvânt pe care l-am întâlnit în legătură cu gustul „dulce” (*hêdys*), aplicat cu regularitate vinurilor atrăgătoare, a mai fost folosit, în general, și pentru ceea ce este plăcut. Prin urmare, era firesc să considere faptul de a bea vin sau vinul bun, cel puțin, ca fiind ceva plăcut. Prin urmare, ar fi trebuit în mod firesc să se integreze în viața hedonistă, dacă nu cumva, probabil, plăcerile sale nu erau depășite de consecințele dureroase ce contrabalansau plăcerile clipei în ochii celor mai mulți oameni.² Mai mult, majoritatea bărbaților greci porneau de la premisa că viața plăcută implică banchetele (*symposia*), care includeau deopotrivă mâncarea aleasă, băuturile plăcute și distracțiile de natură sexuală. Aceste evenimente sociale, în timpul cărora prietenii se adunau împreună și, spre deosebire de Polifem, nu trebuiau să se teamă deloc de ceilalți, constituiau momentul potrivit pentru exploatarea plăcerilor vinului, minimalizând în același timp

¹ Hedonistul înverșunat Calicles, în *Gorgias* (494–499) intră clar în această categorie când rezistă ideii că există un merit intrinsec în plăcerile celor numiți *kinadoi* – cei care căutau rolul pasiv în relațiile homosexuale sau în plăcerile scărpinatului și, în ultimă instanță, trebuie să admită variații calitative ale plăcerilor, care le afectează pretenția că ar fi bune.

² Aceasta este consecința examinării conceptului popular privitor la faptul că oamenii „sunt învinși de plăceri” în dialogul platonian *Protagoras*, 352a–358e.

riscurile. Chiar cuvântul *symposium* implica faptul de a bea într-un context social, iar băutura în cauză era vinul: de obicei amestecat cu ceea ce se considera a fi măsura potrivită de apă într-un vas mare și adânc, cunoscut sub denumirea de *krater*, adesea decorat cu scene de petrecere. După cum am văzut, tendința de a-i vedea pe prieteni ca o prelungire a propriului eu a condus în mod firesc la o preocupare pentru fericirea acestora, ceea ce a condus la o disponibilitate de a împărtăși lucrurile care te făceau cel mai fericit – iar în acest context împărțirea vinului la *symposia* a devenit ceva firesc, în timp ce dăruirea vinului era, de asemenea, favorizată de cei suficient de bogați încât să facă acest lucru.¹

Filozofii, desigur, erau mai înclinați să argumenteze împotriva numeroaselor idei care pătrunseseră în societate, iar opiniile lor referitoare la plăcere și la experiențele plăcute nu făceau excepție. De exemplu, Platon aducea de obicei argumente împotriva unui hedonism fățiș², deși a recunoscut că tipurile adecvate de plăcere aveau într-adevăr valoare. De exemplu, în dialogul său de maturitate, *Philebos*, care se oprește în primul rând asupra relației dintre plăcere și viața bună, el include de bunăvoie plăcerile inofensive la sfârșitul listei cu lucrurile ce contribuie la

¹ Remarc faptul că Platon sau un imitator a scris: „Îți trimit și douăsprezece chiupuri (*stammia*) de vin dulce (...) și douăsprezece chiupuri de miere” (361a). Darurile de vin puteau să **consiste** chiar din ceva ce fusese deja împărțit, după cum se observă în Xenofon, *Anabasis*, I, 9, 25–26.

² O controversă puternică apare în paginile de încheiere din *Protagoras*, unde Socrate pare să sprijine analiza populară a răului și a binelui în termenii a ceea ce este plăcut și neplăcut, dar, chiar dacă argumentul nu este *ad hominem*, după cum se susține adesea, nu s-a afirmat niciodată că ar trebui să alegem orice acțiune având doar în vedere abilitatea sa de a procura plăcere mai degrabă decât durere.